

Boomba

Een belevingsproject rond vluchtelingen op het Zeldenrust-Steelantcollege.

MAARTEN DE VREESE

In het schooljaar 2012-2013 zijn we gestart met projectweken op school. Om een projectweek in te vullen voor de brugklassen wilden we werken rondom vluchtelingen en kozen we als symbool een boom. Dit project was reeds gekozen voordat de vluchtelingencrisis volop uitbrak. Het project groeide uit tot een belevingsproject voor de hele onderbouw, met een goed doel, een uitgewerkt project en een inleefreis voor de leerlingen. Ik vertel iets over de idee en het thema van het project. Daarna zeg ik iets over het programma voor de verschillende klassen en het goede doel in Afrika.

De idee

De boom heeft in veel culturen en tradities een bijzondere functie. Bomen kunnen heilig zijn, bomen geven leven en bescherming. Een boom staat ook symbool voor ons leven en de wortels, stam en takken zijn dan symbolen van ons bestaan: de wortels staan voor mijn grond, tradities en land, de stam kan staan voor mijn familie, mijn persoon en de takken vertellen wat jij doet in het leven. Ook in het Boomba-project staat de boom centraal als idee.¹ Een boom staat geworteld in de grond en ontleend daaraan zijn stevigheid voor de stam. De kruin komt tot bloei en geeft zo zijn volume aan de boom.

Doordat je iets beleeft, kun je het ook zien en voelen en komt het voor jou tot leven.

Het Boomba-project kent drie grote thema's: vluchteling zijn, ontheemd zijn en het milieu. Wat als je jouw land verliest en jouw familie moet verlaten? Wat gebeurt er als je jouw cultuur en tradities moet achterlaten? Wat als je jouw bezittingen en huis kwijtraakt? Je bent een vluchteling, een ontheemde. Waar zijn jouw wortels dan? Hoe bouw je een nieuw bestaan op?

1 © De idee komt voort uit het artistiek werk van kunstenaar Michelle Adriaense.

Het beeld van de boom die geworteld is in de grond, klopt dan niet meer. Maar als we de boom omdraaien, dan krijgen we een ander plaatje: de kruin staat dan voor jouw nieuwe wortels. De kruin vertelt over wat jij doet in het leven, met wie je je verbonden weet: jouw gezin, jouw nieuwe woonplaats, jouw vrienden worden dan jouw nieuwe wortels. Met dit beeld van de omgedraaide boom willen we werken rond de genoemde drie thema's.

We maken rond deze thema's belevingsdagen voor onze leerlingen. We doen dit geleidelijk. We beginnen met de brugklas, het jaar daarop de tweede klas en daarop de derde klas. We kiezen voor belevingsactiviteiten vanuit de gedachte: zien en voelen is bestaan. Doordat je iets beleeft, kun je het ook zien en voelen en komt het voor jou tot leven.

Thema 'vluchten' in de brugklas

Voor de brugklassen organiseren we in de week voor de kerstvakantie een Boomba-week. We beginnen op maandag met de film *In this Word* van Michael Winterbottom (2003). De docu-film vertelt het verhaal van een Afghaanse jongen die naar Europa vlucht. Alle brugklassers zitten op de grond in de aula met een deken als ze deze film bekijken. Daarna wordt de film besproken met de mentor. Leerlingen vertellen elkaar welke beelden er zijn bijgebleven en wat deze hun vertellen, welke gevoelens ze oproepen.

Vervolgens ontmoeten de leerlingen vluchtelingen die hun verhaal vertellen en aan wie ze ook vragen mogen stellen. Deze activiteit wordt verzorgd door de plaatselijke afdeling van Vluchtelingenwerk Nederland.

Op dinsdag bouwt elke klas zijn eigen vluchtelingentent met afvalmateriaal dat de leerlingen zelf meebrengen. Zo ontstaat er in de school een echt vluchtelingenkamp. Woensdag is er een excursie voor de leerlingen van vwo en havo naar Den Haag. Daar bezoeken zij het museum Humanity House. Via een spannende ervaringsreis van

ongeveer drie kwartier zien, horen en beleven ze daar wat het betekent om te moeten overleven in een conflict- of rampgebied. De mavo-classes bezoeken het Watersnoodmuseum in Ouwerkerk en zien, horen en beleven het verhaal over de watersnood van 1953. Zo beleven de leerlingen op verschillende manieren wat het is om plots je huis te moeten verlaten.

Op donderdag bouwen de leerlingen verder aan hun tent en bouwen ze ook een vlot en op de vrijdag voor de kerstvakantie is het slotevenement. Leerlingen beelden hun belevenissen van die week uit in de kerstviering. Het verhaal van de vluchteling wordt gekoppeld aan het geboorteverhaal van Jezus. Na de viering worden alle vloten aan elkaar gekoppeld en gaan alle brugklassen samen op het vlot voor een groepsfoto. De maaltijd die de dag daarvoor was bereid, wordt samen met de docenten genuttigd. Na de maaltijd wordt het kamp ontruimd en alle leerlingen helpen hierbij.

Het Humanity House biedt in haar museum de ervaring hoe het is om een ramp of conflict mee te maken en brengt via tijdelijke tentoonstellingen aanverwante thema's voor het voetlicht. Het Humanity House biedt ook een platform, een ontmoetingsplek voor mensen, organisaties en instanties die zich bezighouden met humanitaire thema's. Ten slotte brengt het educatieprogramma wereldproblemen dichterbij kinderen en jongvolwassenen.

We willen Boomba vooral een belevingsproject laten zijn.

Thema 'afval' in de tweede klas

Op het einde van het schooljaar hebben wij een projectweek voor alle onderbouwklassen. Voor de tweede klas zijn drie dagen georganiseerd in het teken van het Boomba-project. Het thema is nu: afval. Afval is niet alleen bij ons een probleem, in ontwikkelingslanden is het een enorm probleem. Vooral plastic is problematisch voor het milieu.

We beginnen het project met een belevingsmoment. Wanneer de leerlingen op school aankomen, worden ze tegengehouden en moeten ze hun schooltas laten zien en hun boekentas openen. Ze worden in willekeurige groepen verdeeld en gaan dan in die groep een verduisterde ruimte in. Dit is een ingrijpende ervaring voor leerlingen. Je moet laten zien wie je bent. Je moet op de controleur vertrouwen. Je wordt opgesloten. Je weet niet waarom. Deze beleving wordt vervolgens met de mentor besproken en in beelden omgezet. De leerling wordt gevraagd welke gevoelens de opgedane ervaring oproept en om dit in verschillende beelden uit te drukken. Daarna komen alle tweedeklassers samen op het sportveld om de beelden gezamenlijk uit te beelden in de vorm van *tableaux vivants*.

De volgende dag nemen de leerlingen allerlei afval mee, waarmee zij spulletjes konden maken die verkoopbaar zijn. Een portemonnee van brikverpakking, hangertjes van muziekoortjes, enzovoorts. De spulletjes worden verkocht voor het goede doel in Afrika.

Thema 'de tocht' in de derde klas

Voor de derde klas staat de tocht centraal. Mensen zijn onderweg, komen van ver in een vreemd land aan. Zij laten alles achter, hun land, cultuur, familie, bezittingen. Het is een gevaarlijke tocht en de bestemming is onzeker, maar er is hoop op een nieuwe toekomst, op een beter bestaan.

Bij het begin van dit project krijgen de leerlingen informatie over het goede doel dat aan dit project is verbonden: een ziekenhuis en school in de stad Bumba, Congo.

Omdat er in Afrika bij alles gezongen wordt, leren de leerlingen een themalied zingen: *On our way* van The Royal Concept. Iedere klas oefent het lied. Dit wordt dan gezamenlijk gezongen. Een uitdaging voor 260 leerlingen en 22 docenten om dit goed uit te voeren. Daarna gaan de leerlingen op zoek naar sponsoren voor hun tocht door Zeeuws-Vlaanderen.

De dag daarop is de grote tocht. Groepjes van tien leerlingen worden gedropt in het Zeeuwse land en lopen terug naar school. Onderweg komen ze controleposten tegen, waar zij willekeurige opdrachten krijgen als: een Bijbeltekst in het Zeeuws uit het hoofd leren, alle vlaggen op de namen van de juiste landen leggen, schipper mag ik over varen enzovoorts. Eenmaal op school aangekomen, wordt er een foto gemaakt van de groep.

We willen de unieke ervaring laten registreren door de ogen van leerlingen, vandaar dat leerlingen hun belevingen vastleggen met hun smartphone.

What's in a name?

U vroeg het zich misschien al af. Het project Boomba is een samenstelling van boom en Bumba. Bumba is een stad in Congo aan de machtige Congostroom. Een stad van 200.000 mensen zonder elektriciteit en zonder stromend water. Allemaal hutjes van hout en plastic. Als school zamelen we geld in om het ziekenhuis en de school die daarmee verbonden is, financieel te ondersteunen. Het ziekenhuis en de school zijn gesticht door pater Carlos Rommèl. Pater Carlos is al vijftig jaar actief in Congo en in Bumba.

Het woord Boomba verwijst dus ook naar de boom die centraal in het project staat. Zoals een boom groeit en zijn takken verspreid en met de wortels stevig in de grond staat, zo mag het project zich verspreiden en van betekenis zijn in de school en daarbuiten.

De leerlingen krijgen in de vierde klas de mogelijkheid om op inleefreis te gaan naar Bumba. Deze reis biedt de leerlingen de kans om kennis te maken met het project ter plaatse en daaraan ook een bijdrage te leveren. Als leerling leer je zo een land en cultuur op een unieke manier kennen door letterlijk deel te nemen aan het dagelijkse leven.

De leerlingen filmen alle activiteiten in dit project met hun smartphone. Deze filmpjes worden verzameld en tot een documentaire gemonteerd vanuit het idee: van leerlingen voor leerlingen.

“Ik heb geleerd dat het erg is om vluchteling te zijn.”

De beleving

We willen Boomba vooral een belevingsproject laten zijn. We willen bovendien de unieke ervaring laten registreren door de ogen van leerlingen, vandaar dat leerlingen hun belevingen vastleggen met hun smartphone. Ook deze bijdrage eindigen we graag door leerlingen zelf aan het woord te laten:

- “Het Boomba-project gaat erover dat je probeert je in te leven in het leven van vluchtelingen. Ik vond het speciaal om samen een film te bekijken hierover. Hoe zwaar het is als vluchteling. Hoeveel honger ze hadden en toch bleven doorgaan totdat ze een land vonden dat veilig was.” Niek, brugklas.
- “We hebben met een groepje een hut gebouwd. Het was erg gezellig en iedereen hielp mee. Ook de leraren hielpen mee. Wij hebben een stevige hut gebouwd. In de hut hebben we onze zelfgemaakte soep gegeten.” Trees, brugklas.
- “Ik vond het project heel erg leuk en heb er veel van geleerd. We hebben een vluchtelingenkamp gebouwd. Dat bestond uit een hut, een boot en een boom. We zijn ook naar Den Haag geweest. Daar hebben we een museum bezocht dat gaat over hoe het is om een vluchteling te zijn. Op school kwamen er ook nog twee vluchtelingen vertellen over hun belevingen als vluchteling. Ik heb geleerd dat het erg is om vluchteling te zijn.” Quinty, burgklas.
- “We werden ontvangen als vluchtelingen in een nieuw land. We werden gecontroleerd op gegevens en bezit.” Joris, tweede klas.
- “We stonden in een rij. Er werd een tassencontrole gehouden. De ene helft moest naar een noodgebouw: dat moest een container voorstellen. We mochten geen geluid maken. Dit moest een boottocht voorstellen.” Merle, tweede klas.
- “Ik vond het lopen niet zo leuk, omdat het best warm was. Het zingen vond ik heel leuk, jammer dat niet iedereen meedeed.” Isabelle, derde klas.
- “Ik vond het speciaal om na te doen hoe het is om ver te lopen als vluchtelingen.” Boaz, derde klas.
- “Ik vond het project voor Bumba heel interessant en ook indrukwekkend. Je krijgt een klein beetje het idee hoe de mensen in *Bumba* leven zonder voorzieningen en goed onderwijs. Desondanks maken die kinderen in Bumba er elke dag opnieuw een gezellige dag van door te zingen en samen spelletjes te spelen. Wij hebben dit ook mogen meemaken. Wij hebben namelijk tezamen gezongen en daarna met velen gelopen. Het was gezellig, maar het opende vooral mijn ogen.” Lincy, derde klas.